

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ivs Ecclesiasticvm

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

III. De Juramento Assertorio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

Et attest. multò magis semi-aut omnino ebrius; quòd iuramentum cum debita reverentia nequeant præstare. Jeunium tamen, etiam testi iuranti per modum consilii potius, quàm præcepti præscriptum: vel consuetudine contrarià seu non usu sublatum, notant in c. 1. cit. Barbosa n. 3. & Gonzalez n. 3.

16. Quartò, Clerici, præsertim Sacerdotes, ex levi causa iurare specialiter prohibentur *can. Si quis Presbyter, 2. q. 5.* quòd eorum Ordinem & dignitatem non deceat de eorum, quæ dicunt, veritate facile dubitari, S. Thomas q. cit. art. 10. *Ex levi*, inquam; quia ex necessitatis, vel magna utilitatis causa, vg. ad sui purgationem, vel ad defensionem, alterius; ne probationis defectu lædantur, aut res suas perdant: ne Ecclesiæ suæ damnum patiantur &c. licitè iurant, ut colligitur ex c. *Significasti 4. de Elect. & c. Ad reprimendam 8. de Offic. Ord. & cum cit. D. Angelico & Sylvestro q. 3. tradit cit. Sanchez n. 7.* Coram laico ex iusta causa vg. contractus vel alicuius promissionis roborandæ Voluntarium *arg. c. Ex re-scripto 9. hic & c. Pervenit 2. de Fideiuss.* nequaquam autem Coactivum iuramentum, saltè sine Papæ vel Episcopi licentiâ, præstare possunt, *can. Nullus 22. iunctâ Glossâ, V. Laico, 22. q. 5.* Ex qua graffantis pestis tempore delata iuramenta, se non fuisse in loco lue infectò, vel de infectione suspecto, quæ ideo etiam, quòd non per modum coactionis, quasi à superiore, sed sub conditione tantùm ingressus exiguntur, ipsis permittit, docent *cit. Laiman. cap. 12. n. 5. & Pirrhing ad hanc Rubric. n. 27.*

ARTICULUS III. De Juramento Affer- torio.

SUMMARIUM.

18. Hoc, à litigantibus in iudicio præstatur, vel Calumnia,
19. Vel in Litem, de vera rei estimacione.
20. Aut affectione ad eam:
21. Vel Litis decisivam, idque triplex est,
22. I. Voluntarium.
23. II. Judiciale:
24. Cujus delationem actori non præbanti permittentium,
25. Et negantium Opiniones,
26. Conciliantur; ut, pro se saltem presumptionem,
27. Non omnino nihil asserens, id vult deferre:
28. Etsi delatum reus quandoque revocare possit.
29. III. Necessarium sive Suppletorium,
30. Quod à iudice delatum nequit reculari:
31. Neque à plene probante exigi,
32. Vel contra plenam probationem admitti debet.
33. Suppletorium Actori vel Reo deservi potest.
34. Actori, cum ipse semiplene, reus autem nihil probat
35. Secus serè Reo deferretur:
36. Ei locus non est in Criminalibus,
37. Saltem ad infligendam penam corporalem:
38. In Famosis & valde arduis causis
39. In Matrimonij Carnalis,
40. Et Spiritualis,
41. Aliisque causis, poscentibus liquidas probationes.

HUjus iuramenti non rarus, & sæpe temerarius extra: frequens, autè & serè honestus non est in iudiciis: in quibus tantùm à litigantibus, sed etiam ab aliis personis

personis, v.g. à testibus præstari solet. Eius, quod ipsi litigantes præstant, tria sunt genera.

Primum dicitur Juramentum Calumniæ, intellige, *Non inferenda*: quod post litem contestationem actor & reus, syndici, procuratores, tutores &c. super lite, bonâ fide suscepta, præstant, & explicatum est *Tit. 7. totò*: cui juramento affine est, quod Malicia nuncupatur, & quoties à litigantibus aliquid malitiosè proponi, rationabilis suspicio est, deferri potest, ut eodem *Tit. n. 6.* est dictum.

19. Alterum est Juramentum in Litem, quò res, de qua agitur, in iudicio æstimatur, & bifariam in Veritatis & Affectionis juramenta dividitur. Veritatis seu veræ æstimationis juramentum est, quod ad cognoscendam quantitatem, aut verum valorem rei, v.g. equi, alterius dolò, aut vi amissi & non amplius extantis, aut abducti, ut restitui non possit: vel damni, quod ex ejus amissione passus est, actori eum æstimanti à iudice, præviâ taxatione defertur, *l. In actionibus 5. ff. de In litem jurando*. Hoc itaque juramentò actor prosequitur suum interesse: quod aliquando à valore ipsius rei indistinctum & interesse Commune vocatur: aliquando extra rem est, & interesse Singulare nuncupatur: ut patet in exemplo ejusdem equi, alterius violentiâ, vel dolò amissi, cujus verus v.g. quinquaginta aureorum valor, quò in se spectatus æstimatur, *Interesse commune*: valor autem extra rem, puta, damnum, quod actor seu dominus ejus amissione hic & nunc est passus, *Interesse*

20. *singulare* appellatur. Affectionis juramentum est, quod præstatur ad cognoscendum ejusdem equi, vel libri, alterius dolò, aut violentiâ deperditi, valorem, non quem res secundum se spectata, aut ratione damni, quod ejus amissione dominus est passus: sed quem, propter spe-

cialem affectionem domini habet. Quod iuramentum, si æstimatio modum excedat, iudicis taxatio seu moderatio præcedere aut sublequi potest; quia, licet subsequente iudicis taxatione minor, quàm iuratum est, quantitas actori adiudicetur, tamen neque actor periorii, neque iudex iniustitiæ redargui potest; cum ille erga rem immodicam habere affectionem: & eam, cuius verus valor sunt quinquaginta, centum aureis æstimare possit; ac proinde, si eum tanti æstimari & sibi centum aureorum minùs gravem, quàm illius iacturam esse iuret, verè iurabit: iste etiam, sive iudex æstimationem, privati affectione minorem, actori iuranti adiudicare iussè potest, *l. Videamus 4. §. 3. ff. de In litem jurando*: idque faciendò illius, non iuramentum falsum, sed affectionem duntaxat erga rem verò istius pretiò maiorem & excessivam esse, declarat, *Imola in c. fin. de lis, quæ vi meiusve causâ n. 2. Sibi Laiman. n. 4.*

Tertium genus iudicialium iuramentorum est Litis decisivum, quod litem finendæ causâ à parte litigante præstatur: & in tres species, Voluntarium, Judiciale specificè acceptum, & Necessarium dividi solet.

21. Voluntarium est, quod ex conventionione pars parti extra iudicium, sive ante litem exordium defert, ut, eò ab ista susceptò, controversia terminetur *l. Jusjurandum 17. pr. & l. In duobus 28. §. fin. ff. hic*. Dicitur voluntarium; quòd ex utriusque libera voluntate ab una suscipiatur, & ab ea, cui defertur, non solum referri, sed omnino recusari: & si malit, ad viam Juris recurri possit: licet præstitum controversiam finiat; quia continet speciem quandam transactionis, *l. Admonendi 31. in fin. ff. hic, ubi Weltenbec. n. 7. & Gonzalez in c. Sicut 2. de Probat. n. 5.* Et si verò hoc iuramentum, sicut delatum, ita
G g 2 etiam

etiam relatum liberè suscipiatur, semel tamen ab eo, cui deferatur aut refertur, susceptum recusari nequit, sed præstari debet: nisi, qui id suscepit, haberi velit pro confesso; cum, sicut contractus, ita etiam huiusmodi iuramenti susceptio ab initio quidem liberè sit voluntatis, postea verò sive, cum semel susceptum est, necessitatis sit, *arg. l. Sicut §. C. de O. & A. Vallenf. hic, §. §. n. 1.*

43. Judiciale, sic dictum à loco, in quo deferatur, est, quod pars parti in iudicio defertur, aut ei, à quo delatum est, refertur, *l. Delata §. C. de Reb. credit.* Quod, si deferatur sine approbatione iudicis, ab eo, cui delatum est, simpliciter recusari, vel referri potest, *c. fin. V. Quamvis*, licet ei, à quo delatum est, necessariò sit præstandum; ut aliàs super causâ principali non audiatur; quia æquum est, ut patiat legem, quam ipse prior tulit, *c. Cum omnes §. de Constitut.* Si verò deferatur, iudice approbante, etiam ab eo, cui deferatur, præstandum, vel adversæ parti referendum est, *l. Delata cit.* ne, si id sine iusta causa recuset, tanquam confessus condempnetur; cum manifestæ turpitudinis & confessionis sit, nec iurare, nec iuramentum referre velle, textus est *l. Manifesta §. ff. hic.* Unde

44. Dubium &, sicut difficilis resolutionis, sic magni in praxi usûs controversia oritur, an actor, licet nihil probarit, huiusmodi iuramentum deferre reo possit; ut hic delatum præstare, vel referre aut solvere teneatur. Affirmativam cum Jafone in *l. Manifesta cit. n. 3.* tenent Fachineus *Controvers. Lib. 1. cap. 19.* Zoesius in *ff. ad hanc Rubric. n. 35.* Gilcken in *l. In bona §. C. de Reb. credit. n. 7.* & Engel ad hanc *Rubric. n. 16.* quòd, ubi testimonia & aliæ probationes desunt, provocatio ad Deum testem apertè permittatur *Exod. cap. 22. V. 11.* ut veritas à reo Di-

vini numinis reverentiâ metûve extorqueatur: nec solum circa medium aut finem, sed etiam circa principium causæ, *l. Generaliter 12. C. de Reb. credit. & l. Manifesta cit.* quâ generaliter statuitur, Manifestæ turpitudinis & confessionis esse, nec iurare, nec iuramentum referre. Negativam contra cum Panormit. in *c. fin. §. Sanè n. 1.* Bartolo in *l. Bona cit.* & Ripa in *l. Admonendi cit. num. 63.* defendunt Menoch. *Lib. 1. de Prasumpt. 981. n. 2.* Mascardus *de Probat. concl. 957. n. 7.* partim quia explorati Juris est; quòd, auctore non probante, is, qui convenitur, sive reus, etià nihil præstiterit, ac proinde nec iuratis, debeat absolvi, *l. Qui accusare §. C. de Eadem, c. Unico, Ut Eccles. benef. §. Sanè cit.* quòd etiam ratione suadet; quia conditio rei & possessoris, cum actor nihil probat, deterior non est, quàm actoris, intentionem suam probantis plene. Unde, sicut auctore intentionem suam ita probante, reus ipsi condemnatur, etiam non iuret, *c. Sicut cit.* ita auctore, nihil probante, reus absolvi debet, quin ad iurandum compellatur; cum actor & reus non debeant ad imparia iudicari, *l. fin. C. de Fruct. & litis expens.* partim verò; quia actor ad iudicium accedens propriis, & non è domo rei petitis probationibus hunc debet convincere, *l. Nimis gravi §. C. de Testibus:* & omnino absurdum est, *Cum aliam probationem omnem qui desperaverit, tiam demum ad religionem iuramenti convolare, l. Si quis 11. pr. C. de Reb. credit.*

In hoc DD, dissidio aliquid utriusque & priori quidem Opinioni id tribuendum existimo: ut, cum actor, propriè dictâ, hoc est, ex testimoniis vel instrumentis desumptâ probatione destitutus, pro se aliquam & iudicis arbitriò non omnino levem præsumptionem habet, reum ad iurandum vel iuramentum referendum compelli

compelli posse, haud agrè concedam: posteriori verò & reo favorabiliori, ut, cum actor neque testimonii aut instrumentis, neque ullà alicujus momenti præsumptione nititur, reum purè & sine juramenti, ipsi delati, præsensatione & relatione censeam absolvendum, arg. §. Sand. cit. cum enim, quando actor nec probationem nec præsumptionem pro se habet, reo juramentum deferre non permittatur judex, sed pro isto pronuntiare jubetur §. cit. etiam juramentum huic à parte delatum non poterit approbare. Cujus ratio est; quòd in juramento tali casu delato desiderari videatur Judicium sive rationabilis causa ad juramenti honestatem requisita, c. Etsi Christus 26. Et profectò, si actori, nulla probatione vel præsensione adjuto, juramenti præsensationem aut relationem à reo exigere liceret, adversus injustas improborum hominum impetitiones nemo satis defenderetur; cum ab his, aliquid petendi jure, & istius probatione destitutis, super re vel debito quocunque in judicio conveniri & ad juramentum præsensandum vel referendum compelli possent, magnò reorum suarum periculò & Reipublicæ perniciosò facinorum fomentò.

Neque aliud evincit ex Exodo de promptus textus; quia continet legem Judicalem, Christi morte extinctam, nec postea suscitatum. Accedit; quòd ille & cæteri textus in contrarium allati intelligendi sint de defectu, non simpliciter omnis, sed plenæ, aut in tertium atque instrumentorum fide fundatæ probationis; cum ad id saltem imperfecta, si non ex unius testimonio vel Scriptura privata, saltem ex fama vel præsensione aliqua proveniens probatio exigatur, præsertim in actore, qui intentionem suam probare est coactus; quòd cum adversariis non paucis con- Gonzalez in c. Sicut cit. n. 5.

Imò etiam ab actore, cum pro se præsensionem habet, delatum hoc juramentum aliquando recusari potest: veluti cum id deferens non haberet potestatem deferendi, l. Tutor 35. §. 1. vel imple exactum à se juramentum Calumniæ præstare nollet, l. Jurisjurandum, 34. §. 4. vel juramenti delationem semel factam revocasset, l. Si quis cit. vel id super facto alieno ignoto, v.g. procuratori aut defensori deferretur, l. Jusjurandum cit. §. 3. ff. de. aut deferretur ei, qui intentionem vel exceptionem suam plenè jam probasset, aut ita probare esset paratus, c. Sicut cit. Haunold. à n. 989.

Necessarium juramentum est, quòd in causis dubiis à judice, sive ad instantiam partis, sive ex officio, cognita tamen causâ, l. in bona cit. hoc est, probè consideratis personarum litigantium, causæ, sive rei in judicium deductæ, ac probationis qualitatibus & circumstantiis, actori ad victoriam, vel ad sui purgationem reo, ob inopiam sive defectum plenæ probationis defertur. Unde etiam juramentum Suppletorium vocatur. Necessarium autem dicitur partim; quòd judex causam aliquando aliter nequeat definire; & propterea ad juramentum, tanquam maximum & ultimum litium expediendarum remedium, recurrere cogatur, l. cit. partim; quòd à parte, cui delatum est, necessariò sit subeundum, cit. c. fin. pr. & l. Generaliter cit. §. 2. Unde

Dubium oritur primò, an ergo juramentum hoc nequeat referri vel recusari. Communis DD. sensus est, non posse, nisi ex justa causa: & aliter recusantem pro convicto, imò confesso habendum, l. Manifesta cit. ac proinde reum vel condemnandum, si ipse: vel, si actor juramentum hoc à judice delatum sine justa causa recuset, absolvendum, juxta cit. l. Jusjurandum 34. §. 6. cum tali casu id

G g ? reculan-

recusandi causa unica esse presumatur metus perjurii, Gonzalez in c. fin. cit. pr. n. 2. Causa autem, ex quibus juramentum hoc recusari jussu potest, eadem fore sunt, ex quibus recusari potest Judiciale, ut cum Panormit. in c. cit. n. 5. notat Haunold. cit. Tract. 4. n. 1028. Unde

31. Dubium alterum oritur, an ergo ad probationis suae confirmationem deferri nequeat ei, qui intentionem suam plenè probavit. Ratio dubitandi desumitur à paritate Juramenti Calumniæ: quod auctori, intentionis suae plenam probationem afferenti, deferri potest in quacunque judicii parte, c. 1. pr. de Juramento calumn. in 6. Sed ratio hæc parùm urget: cum; quia, plena probatione jam allatâ, etiam huic juramento locum non esse, non pauci volunt cum Felino in c. Sicut 2. de Probat. num. 2. & Jafone in l. Admonendi cit. n. 44. tum verò; quia alia hujus juramenti ratio est; cum non, ut Suppletorium, præstet in vim probationis, sed ad removendam tantum calumniam: quæ ab auctore inferretur, si testes, aut instrumenta, quibus ejus intentio probaretur, essent falsa, Gonzalez in c. Sicut. cit. n. 9. Quare hæc ratio non obstat recusationi juramenti, quod ad plenæ probationis confirmationem exigere: tum; imò, intentionis plena probatione jam allatâ, id exigi amplius non posse, c. Sicut cit. clarè decisum est ab Alexandro III. ipsam etiam Consuetudinem, quæ ejus exactio & præstatio niteretur, tanquam irrationabilem reprobante; quòd, re plenè probatâ, nulla justa causa sit juramentum exigendi; sine justa causa autem jurare, aut juramentum exigere, illicitum sit ac perniciosum, can. Ita ergo, 22. q. 1. Sc. Esi Christus cit. ut in c. Sicut cit. cum Hostiensis n. 4. Baldo n. 2. & aliis Interpp. notant Fagnanus & Gonzalez uterque n. 8.

Multò minùs, quàm ad plenæ probationis confirmationem exigere, aut admitti contra illam potest juramentum, per textum c. Ad nostram 12. de Probat. ubi statutum & Consuetudo contraria, tanquam corruptela reprobatur, partim; quia præbet occasionem multis perjurijs; cum non pauci reperiantur, qui ad criminum pœnas & infamiam declinandam falso juramentò se purgare non vererentur: partim verò; quia facinorosi homines inde invitarentur ad delinquendum, & in scelera facillè prolaberentur spe impunitatis, perjurii ope facillè obtinendâ, Panormita in c. cit. n. 4. Sibi Barbosa n. 4.

Dubium tertio, & olim hodieque agitata quæstio est, utri ex litigantibus Necessarium hoc seu Suppletorium juramentum sit deferendum. Sunt enim DD. qui auctori, & qui reo id deferendum asserant: quorum tamen illi & hi, si auctori soli deferendum velint, indubitè reselluntur; cum id reo ad sui purgationem ex l. Admonendi cit. auctori in Supplementum probationis ad victoriâ deferri possit apertè colligatur ex l. In bona cit. & arg. à contrario ducto ex c. Sicut cit. ubi hoc juramentum deferri solum prohibetur, cum intentionem suam plenè probavit. Imò id aliquando reo, vel auctori deferri, §. Sanè cit. disertè traditur à Gregorio IX. ita rescribente, Praesumptio faciente pro illo, sive Auctore, reo deferri potest ad ostendendam suam innocentiam juramentum: nisi iudex (inspectis personarum & causæ circumstantiis) aliud auctori videat deferendum. Quare hinc textu permoti alii, licet cæteris paribus auctori præferant reum; quòd illius causa favorabilior, l. 125. ff. de Re. 7. & Juraproniora sint ad absolvendum, quàm ad condemnandum, c. Ex literis 3. de Probat. & l. Arriane 47. ff. de O. & A. rem tamen judicis arbitrio sic relinquunt; ut, cui in particula

particulari casu deferendum sit, ex causa, personarum, aliisque circumstantiis defumat: quibuscum res declaratur exemplis.

34. Sic enim primò, si actor intentionem suam semiplenè, vg. per unum testem, scripturam privatam, aut probabilem præsumptionem, reus verò nihil probavit, juramentum deferendum est actori; quia *c. fin. cit.* asseritur, à iudice, spectatis circumstantiis, id aliquando actori deferendum. Vix autem major est circumstantia, quàm moveri iudex posset ad id huic deferendum, quàm casu, quò ipse semiplenè, reus verò nihil probavit; quia semiplena probatio inducit iudicem ad opinandum, meliorem esse causam actoris, quàm rei; cum pro illo, quò de jure suo ex parte docuerit, major præsumptio sit, quàm pro reo, qui negativam suam nullo adminiculo probabilem reddit, ut probè advertit Fachineus *Contravers. Lib. 1. cap. 18.* & ante eum Menoch. *de Arbitr. casu 190. n. 2. § 20.* Unde Axioma, quòd actore non probante, reus sit absolvendus, de illo nihil probante intelligendum, iidem monent.

35. Secundò, si verò semiplena probatio allata sit ab utroque, juramentum deferendum reo, arg. §. *Sanè & l. Admonendi cit.* iidem docent: nisi actoris probatio, propter dignitatem aut integritatem personæ &c. dignior foret; tali enim casu id huic deferendum, idem censeat cum *cit.* Menoch. *n. 19.* cui addi potest casus, quò reus, id actori potiùs, quàm sibi deferri, peteret, aut pateretur.

Tertiò, si actor intentionem suam vg. mutuum certò locò & tempore datum plenè, vg. per duos testes: reus verò suam negationem semiplenè vg. quòd eo tempore alibi fuèrit, ac proinde mutuum accipere non potuerit, semiplenè vg. per unum testem probavit; juramen-

tum actori deferendum, aliqui volunt; quòd plena probatio actoris causam reddat probatiorem, arg. *c. Licet 9. de Probat.* At melius juramento tali casu locum non esse: sed reum actori condemnandum, docent Panormit. *in §. Sanè cit. n. 10.* & Speculat. *Tit. de Juram. delib. §. 1. num. 10.* quòd plena probatio semiplenam elidat & absumat.

Aliter res se habet, cum actor intentionem suam, puta mutuum datum, plenè: reus verò, non negationem, sive mutuum non datum, sed solummodo illi oppositam exceptionem solutionis, semiplenè probavit; hòc enim casu juramentum non illi ad confirmationem intentionis suæ, plenè jam probatæ, arg. *c. Sicut cit.* sed reo ad supplendum plenæ probationis defectum deferendum, iidem docent; quòd reus exceptionem suam probans, se habeat instar actoris; cui semiplenè probanti defertur juramentum, quando adversarius, ut in proposito casu, contra exceptionem actor, mutuum, non etiam solutionis negationem probans, nihil probat.

Dubium quartò est de causis, in quibus juramento Suppletorio est locus. Quia in re Regula quidem est, id de genere permissorum; ac proinde generaliter in quavis causa deferri posse, *l. Ait Prætor 3. §. 1. ff. hic & l. In bona cit.* Sed, ut aliæ pleræque, ita hæc quoq; Regula suas patitur exceptiones; cum juramento illi locus non sit

Primò in causis Criminalibus, vindictam publicam, & præsertim poenam corporalem, spectantibus: in quibus, licet ad sui purgationem & innocentiam ostendendam reo, semiplena probatione gravato, saltem, quando torqueri non potest, deferri valeat & soleat, teste Claro *§. fin. q. 67. num. 4.* nunquam tamen ad plenæ probationis defectum supplendum defertur

defertur aëtori; cum ad rei condemnationem exigatur, ut sit confessus aut convictus, *l. Qui sententiam 16. C. de Penit: non quomodocunque, sed probationibus omnino indubitatis & luce clarioribus, l. fin. C. de Probat. cujusmodi probatio non est, quæ juramenti accessione suppletur, Menoch. de Arbitr. casu 464. n. 2. Pacianus de Probat. Lib. 1. cap. 39. n. 11. & cit. Fachineus cap. 15. Criminaliter, inquam, & Ad penam corporalem.*

37. Prius; quia, cum reus super crimine solum civiliter convenitur; & actor intentionem suam probavit plus quam semiplenè, id à giudice aliquando huic, sed personæ honestate probitatèque, causæ qualitate & aliis circumstantiis probè consideratis, deferri posse, advertit *cit. Menoch. n. 6. junctò num. 10. & Fachineus l. cit. ubi l. In bona cit. verba Et in ceteris causis, ad pecuniarias & civiles actiones restringenda: & de iisdem super crimine intentatis intelligendos, docet textus l. Ait Prator 3. §. 1. cit. & c. fin. hic.*

Posterius; quia etiam, cum reus criminaliter, sed ad poenam solum pecuniariam convenitur, accusatori crimen plus quam semiplenè, v.g. per duos testes, unum omni exceptione majorem, alterum suspectum, probanti, ad perficiendam probationem juramentum deferri posse, cum *Jafone in Repet. l. Admonendi cit. n. 25. vult Clarus cit. q. 63. n. 3. Hoc tamen negat cit. Menoch. n. 3. propter textus can. Sciant 2. q. 8. & l. fin. cit. cum de crimine ad poenam agitur, evidentes probationes indiscriminatim exigentes.*

38. Secundò, in causis Civilibus, & Criminalibus civiliter intentatis, si sint Famosæ, hoc est, in quibus condemnatus sit infamis, v.g. in causa furti, injuriarum, usurarum; quia infamia est malum civile

gravissimum & ipsi bonorum, imò vitæ, jacturæ propinquum, *l. Justa 9. pr. ff. de Manumiss. vindicti. Barbosa in c. Sicut cit. n. 48. Reo tamen, quando actor semiplenè probavit, in sui purgationem juramentum deferri potest, c. fin. ubi huic delatum referri non permittitur: & l. Furti 6. §. 4. ff. de His, qui not. infam. Bruneman. in banc l. n. 6.*

Tertiò, in aliis causis Civilibus valde arduis; cujusmodi, etiam Seraph. apud *cit. Barbosam n. 45. esse censet, in quibus reus omnium vel majoris partis bonorum jacturam pateretur: alii tamen, quæ arduæ, magnæ, aut modicæ sint, Judicis, personarum qualitatem æstimatis, arbitrio relinquunt cum cit. Menochio Casu 190. n. 18.*

Quartò, in causis Matrimonialibus, quia valde graves & arduæ sunt, arg. *c. fin. de Procurat. in 6. & quoad probationem Criminalibus accentur, saltem, cum agitur ad matrimonii, in facie Ecclesiæ contracti, dissolutionem: partim; quòd tales causæ quodammodo statum hominis concernant; cum matrimonio, ob individuum vitæ societatem & potestatem unius conjugis in corpus alterius, speciem quandam referat servitutis: partim propter maximum præjudicium, non solum ipsorum contrahentium, sed ipsius etiam Sacramenti, Panormit. in c. Mulieri 34. n. 6. Gaill. Lib. 2. observat. n. 33. n. 6. & Pirrhing ad banc Rubric. n. 33.*

Neque obstat decisio *c. Mulieri cit.* quia juramentum in *c. cit.* casu pro, non contra valorem matrimonii, in facie Ecclesiæ contracti, præstitum fuit. Pro matrimonio autem id deferri posse, in *Vidua 4. de Regular. cum Archidiacono & aliis notat Barbosa in Select. in 1. Vidua cit. n. 4. Cui responsioni non adversatur; quòd c. Attestationes 10. de Desponsat. impub. juramentum etiam contra*

tra matrimonium sit receptum; quia matrimonium, contra quod juramentum receptum, textu illo perhibetur, etate ad id contrahendum, habili contractum aliquando fuisse, non constabat: quò casu, præsumptione contra reum pugnante, ipsi juramentum Purgationis deferri posse, notat Panormit. in c. Mulieri cit. n. 6.

Sunt, qui cum Seraphino de Privileg. Juram. cap. 33. n. 113. hac in re id, quod de matrimonio dictum est, etiam in sponsalibus obtinere, velint, arg. l. Oratio 10, ff. de Sponsal. Verùm; quia ex una, istius textus dispositioni locus solummodo est, quando eadem sponsaliorum, quæ matrimonii ratio est: ex altera verò parte ratio, ob quam, cum de matrimonio dissolvendo agitur, juramentum Suppletorium non admittitur, in sponsalibus non procedit; eùm istius dissolutio obnoxia non sit incommodis & periculis, quæ ex matrimonii dissolutione timentur, & gravissima sunt, ad decisionem litis & probationem perficiendam juramentum contra sponsalia poterit deferri, ut, allegata Curiarum Ecclesiasticarum praxi, docet Gobat. *Experient. Theolog. Tract. 10. num. 76.*

40. Quintò, eidem juramento Suppletorio locus non est in causis Matrimonii spiritualis seu Religiosæ Professionis: in Beneficialibus, cum super ipso beneficio, non ejus duntaxat fructibus, litigatur: in Feudalibus & Statùs personæ, cum, an quis filius, legitimus &c. sit, quæstio est; quia censetur causæ arduæ, in quibus plenæ probationis defectus juramentò non suppletur, Mascard. de Probat. consil. 956. n. 43.

41. Sextò, in causis, in quibus ad fundandam intentionem actoris legitimæ, liquidæ, evidentes, apertissimæ, omnino indubitata, luce clariores probationes lege vel staturo exiguntur, Jason in Ro-

pet. l. Admonendi cit. n. 282. & Mascard. l. cit. n. 44. quia hujusmodi lex aut statutum exigere videtur probationes, quales l. fin. C. de Probat. ad condemnationem rei ad poenam requiruntur. Ejusmodi autem causas cum cit. DD. plures referunt Barbosa in c. Sicur 2. de Probat. à n. 17. Berlich. *Prætic. p. 1. conclus. 54. à n. 3.* qui tamen in relatis & similibus causis omnibus non tantum ad sui purgationem reo, sed etiam actori ad victoriam juramentum deferri posse, censet, quoties iste intentionem suam plus, quam semiplenè probat, & semiplena ejus probatio aliis adminiculis & præsumptionibus adjuvatur. Cujus Regulæ generalitatem nullo Jure niti; imò l. Qui sententiam & l. fin. cit. aliisque textibus adversari, exillimat Haunold. cit. *Tract. 4. n. 1051.* Hæcenus de Assertorio.

ARTICULUS IV.

De Juramento Promissorio Invalido.

SUMMARIUM.

42. Juramentum obligationem inducit & firmat:
 43. Nisi contra bonos mores præstitum, aut vinculum sit iniquitatis.
 44. Obligat, quò res indifferens, non Deo, sed homini est promissa.
 45. Non obligat, quòd de homicidio, furto &c.
 46. De factò Pietati vel Religioni contrario:
 47. De non repetendis rebus Ecclesiæ, Vel Principatùs malè alienatis:
 48. Vel in Prælatura præjudicium ante Electionem præstitum est:
 49. Quò cessio beneficii, necessaris ad sustentationem:
 50. Hh h 51. Nova